

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

ЕКОЛОГІЯ ДОНБАСУ: УРОКИ ІСТОРІЇ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

**ПЕРША МІЖНАРОДНА НАУКОВО–ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
ПРИСВЯЧЕНА ПАМ'ЯТІ ВІКТОРА ЄГОРОВИЧА ФОН ГРАФФА**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

10–11 жовтня 2017 р.

ДонНУ імені Василя Стуса

м. Вінниця

2017

Редакційна колегія

Грниюк Р. Ф. – д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України, ректор ДонНУ імені Василя Стуса (*голова*)

Устименко В. А. – директор Інституту економіко-правових досліджень НАН України, заступник Голови Донецького регіонального наукового центру Національної академії правових наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Бобкова А. Г. – д-р юрид. наук, професор, декан юридичного факультету ДонНУ імені Василя Стуса

Хаджинов І. В. – д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи ДонНУ імені Василя Стуса (*заступник голови*)

Шендрик О. М. – д-р хім. наук, декан хімічного факультету ДонНУ імені Василя Стуса

Овчинникова Ю. Ю. – в.о. декана біологічного факультету, доцент кафедри зоології та екології ДонНУ імені Василя Стуса

Моїсєєв Ю. О. – канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри господарського права ДонНУ імені Василя Стуса (*відповідальний секретар*)

Засновник – Донецький національний університет імені Василя Стуса

Співвидавці випуску збірника:

Донецька обласна державна адміністрація

Волноваська районна державна адміністрація

Донецький обласний еколого-натуралістичний центр

Донський еколого-натуралістичний центр

Великоанадольський лісовий коледж.

Перша міжнародна науково–практична конференція «Екологія Донбасу: уроки історії та виклики сьогодення»; збірник тез доповідей Першої міжнародної науково–практичної конференції «Екологія Донбасу: уроки історії та виклики сьогодення», 10–11 жовтня 2017 р. / ДонНУ імені Василя Стуса; редколегія Ю. О. Моїсєєв (відп. ред.) [та ін.]. – Вінниця, ТОВ «Нілан – ЛТД», 2017. – 206 с.

В збірнику висвітлені на основі історичних та культурних надбань значення екологічної культури як основного фактору безпечної перспективи розвитку суспільства, здійснено пошук шляхів вирішення проблем екологічної безпеки та зниження екологічних ризиків в регіоні, обговорено майбутню співпрацю представників державних органів, бізнесу, навчальних закладів, наукових установ в сфері підвищення рівня захисту природного середовища, зібраний практичний досвід та результати наукових досліджень.

Розрахований на наукових співробітників та спеціалістів.

Всі тези, представлені в даному збірнику були отримані редакційною колегією з 01 серпня по 01 жовтня 2017 року.

Посвідчення про реєстрацію УкрІНТЕІ № 485 від 20 липня 2017 року

ЗМІСТ / CONTENTS

Секція 1. Охорона та захист природного середовища, екологічна безпека, екологічний моніторинг	9
<i>Mickevičius S.</i> Applications of Ionizing radiation for technology and medicine	9
<i>Борисенко В. О.</i> Проблеми лісорозведення ДП «Великоанадольське лісове господарство» в аспекті регіональної необхідності підтримання екологічної рівноваги....	10
<i>Велигодська А. К., Третьякова Д. М.</i> Біоутилізація лігноцелюлозних відходів олійної промисловості за допомогою штамів їстівного гриба роду <i>Pleurotus</i>	14
<i>Іноземцев Д. Ю.</i> Інтродукція та збереження біорізноманіття хвойних рослин в умовах екосистеми посушливого степу Великоанадольського лісу	17
<i>Кондратенко А. Ф.</i> Вплив військових дій в Україні на природне середовище та фітотехнології для його відновлення	20
<i>Кондратенко А. Ф., Іноземцева О. М.</i> Екологічний стан ґрунтів Донбасу	25
<i>Письменна О. П., Кошман С. В.</i> Адміністративно-правове регулювання державного контролю у сфері охорони й використання лісів в Україні	28
<i>Лялюк Н. М., Куцевол А. К.</i> Особливості біоіндикації водойм техногенно навантажених територій (Донецька область)	32
<i>Лялюк Н. М., Дяченко М. О.</i> Екологічні наслідки розробок Юзівського родовища сланцевого газу (Донецька область).....	34
<i>Марійчак О. Ю., Румянцева Ж. О., Шульжук Б. В., Радіо С. В.</i> Лабораторія хіміко-аналітичних досліджень і екологічного моніторингу стану водних об'єктів: проект створення й перспективи діяльності	37
<i>Нікітченко Т. А., Антоньєв Ф.</i> Ліси Донбасу потребують захисту	39
<i>Приседський Ю. Г.</i> Стан рослин за умов хронічного забруднення повітря промислових підприємств степової та лісостепової зони України.....	42
<i>Помогаєв О. І.</i> Проблеми екологічного стану Волноваського району. Великоанадольський ліс	45
<i>Решетник К. С.</i> Покращення ростових характеристик гриба <i>Flammulina Velutipes</i> (Curt.: Fr.) Sing під дією лазерного опромінення.....	49
<i>Сотнікова О.</i> Великоанадольський ліс – знаменитий заказник в Донецькій області	52
<i>Турченко О.Г.</i> Екологічна безпека та сталий розвиток.....	56

Секція 2. Регіональна екологічна політика: конфліктність, стратегія, тактика 59

Білоус О. Ю. Політика екологізації в сфері міжнародного регулювання праці 59

Краковська А. Є. Щодо принципів державної політики у сфері екологічного підприємництва 61

Секція 3. Екологічна освіта..... 65

Амелічева Л. П. Щодо зміни змісту суспільно-трудових відносин під впливом концепцій соціальної відповідальності та зеленого офісу 65

Ганзуля Н. Л. Набуття дітьми дошкільного віку екологічних компетенцій в умовах педагогічного процесу 68

Жидких М. П., Узун А. В. Реалізація основних завдань екологічної освіти під час проведення акцій у Донському еколого-натуралістичному центрі 71

Злидіна О. І., Шкурат О. В. Валеологічна освіта підлітків як засіб до мотивації формування екологічної культури 73

Клименко Т. В., Пономаренко Н. Г. Проект з екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку «Потрібне з непотрібного» 77

Кодберг Л. В. Захист здоров'я в умовах техногенної небезпеки 80

Колбасова С. О. Екологічні пректи гуртківців з озеленення території Донського ЕНЦ 84

Леценко А. І., Петренко І. І. Щодо питання про форми навчальної роботи з екології на прикладі шкільного лісництва 86

Леценко І. А. Формування екологічних компетентностей учнів засобами гурткової роботи 89

Лялюк Н. М. Корекція екологічної освіти в умовах сучасних викликів 92

Марошук Н. В. Практична екологічна робота в ході проведення всеукраїнської природоохоронної акції «Годівничка» 94

Моїсєєв Ю. О. Щодо питання екологізації вищої юридичної освіти як важливої складової фахової підготовки правників 96

Морозова Р. С. Формування базових компонентів «нової української школи» через науково-дослідницьку діяльність засобами інтеграції екології та природничих дисциплін 99

Некрасова А. В. Наскрізне екологічне виховання на уроках природничого циклу 102

Писаренко В. А. Науково-дослідницька робота школярів як формування інтелектуального потенціалу нації 105

<i>Трубєко Т. В.</i> Засоби та шляхи формування системи екологічної освіти в школі	108
<i>Ханецька О. О.</i> Агроекологічна оцінка сільськогосподарських земель у Донецькій області.....	111
<i>Ходачок О. В.</i> Форми та методи екологічної освіти під час проведення всеукраїнського конкурсу «Парки – легені міст і сіл»	113
<i>Шевчук Л. В.</i> Трансформація екологічної освіти України в умовах світового дискурсу ...	115
<i>Шульгіна В. О.</i> Актуальні питання еколого-натуралістичної роботи у Донському еколого-натуралістичному центрі, як складової екологічного виховання дітей та учнівської молоді	118

Секція 4. Екологічне право 122

<i>Байов Д. С.</i> Щодо господарсько-правової відповідальності за порушення у сфері поводження з відходами	122
<i>Липницька Є. О.</i> Правові засади моніторингу водних об'єктів на регіональному рівні	126
<i>Малюкова І. Р.</i> Щодо особливостей укладання суб'єктами господарювання договорів екологічного лізингу	129
<i>Мартинюк О. В.</i> Місце екологічних прав людини у системі конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.....	132
<i>Петренко Г. О.</i> Про визначення ознак платників екологічного податку	135
<i>Шевчук Л. В.</i> М'яке право у системі джерел екологічного права України.....	138

Секція 5. Екологічна культура та філософія..... 141

<i>Міхайліна Т. В.</i> Синергетика правосвідомості в контексті екологічної культури.....	141
<i>Письменна О. П.</i> Екологічна культура: теоретико-правові засади.....	143

Секція 6. Екологічний бізнес: сучасні інноваційні технології та екологічний менеджмент 147

<i>Аветисян М. Р.</i> Суб'єкти екологічного підприємництва та їх організаційно-правові форми.....	147
<i>Барковська К. А.</i> Екологічний лізинг як фінансовий інструмент розвитку сучасних інноваційних технологій.....	150
<i>Коваль І. Ф.</i> Використання екологічних інновацій в контексті забезпечення екологічної безпеки.....	154

<i>Костенко Ю. О.</i> Щодо державної підтримки в сфері «зеленої економіки».....	158
<i>Щербакова Н. В.</i> Система корпоративного екологічного управління.....	161

Секція 7. Екологічне краєзнавство..... 166

<i>Кобець О. В.</i> Стан та продуктивність дубових насаджень Великоанадольського лісового масиву	166
<i>Кузіна К. В.</i> Техногенні катастрофи на Донбасі у 1960-70-ті рр.	170
<i>Неледва І. О.</i> Вплив екологічного становища на ліс.....	173
<i>Раков Ю. В.</i> Стан популяцій деяких, потребує охорони, видів рослин північно-західної частини Великоновосілківського району Донецької області.....	175

Круглий стіл «Екологічна безпека Придніпровсько-Донецького регіону: сучасний вимір та шляхи подолання екологічної загрози»..... 179

<i>Гнибіда О. А.</i> Роль дослідницької діяльності юних натуралістів донецького обласного еколого-натуралістичного центру у збереженні біорозмаїття сходу України.....	179
<i>Макогон Ю. В.</i> Інновації в сфері енергетики в Україні	182
<i>Пятигорець Н. С.</i> Маркетинг інновацій та екологічний брендинг	197
<i>Соломаха Н. Г., Короткова Т. М.</i> Роль та значення державного підприємства «Маріупольська лісова науково-дослідна станція» в охороні, захисті та екологічній безпеці довкілля Донеччини	199

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Шановні учасники та гості конференції!

Від імені колективу Донецького національного університету імені Василя Стуса хочу привітати Вас з початком роботи Першої міжнародної науково–практичної конференції «Екологія Донбасу: уроки історії та виклики сьогодення», яка присвячена пам’яті Віктора Єгоровича фон Граффа.

Незважаючи на те, що інфраструктура нашого університету тільки формується на гостинній вінницькій землі, ми вирішили відроджувати традицію проведення конференцій в тому числі і в Донецькій області.

Я щиро сподіваюся, що з року в рік конференція розширять свою географію та проходитиме все більш активно й цікаво. Звичайно, не без вашої допомоги, творчих ідей та енергії.

Попереду – нові цілі, головна з яких – входження України в число найбільш конкурентоспроможних країн світу з високими стандартами життя. Вочевидь, що ця ціль потребує консолідації зусиль та конструктивної взаємодії загальнодержавних і регіональних органів власті, вироблення нових рішень, пропозицій, до сприйняття яких готові наш уряд та парламент.

Бажаємо всім учасникам конференції плідної роботи та приємного спілкування, результатом чого стануть новий досвід та відкриття нових обріїв співпраці!

**З повагою,
ректор Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Р. Ф. Гринюк

Учасникам Першої міжнародної науково-практичної конференції «Екологія Донбасу: уроки історії та виклики сьогодення»!

Актуальність проведення наукового заходу в першу чергу зумовлена необхідністю консолідації наукової думки щодо методів та способів подолання назрілої проблеми, яка полягає у створенні економіко-правових передумов для забезпечення сталого екологічного розвитку Донбасу.

Безперечно, екологічні та техногенні ризики у Донбасі набувають особливо гострого характеру, що значно ускладнюється військовими подіями та зупинкою діяльності великих промислових об'єктів. У критичному стані також знаходяться природно-заповідні об'єкти на окупованих територіях. Крім того, погіршення стану довкілля відповідним чином справляє негативний вплив і на інші прилеглі до Донбасу території населених пунктів інших областей, які об'єднані єдиною екосистемою.

Таке становище потребує вжиття комплексних заходів, які направлені на запобігання екологічної катастрофи, відновлення природних ресурсів та біосфери Донбасу. Зібравшись на конференції, кращі представники різних галузей правової науки покликані виробити єдине бачення напрямів модернізації законодавства України з метою визначення засад екологічної безпеки та зниження екологічних ризиків в регіоні.

Хочу висловити сподівання, що за результатами проведення такого важливого наукового заходу будуть сформульовані цінні пропозиції з подальшим направленням до уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ та вищих навчальних закладів, що сприятиме активізації науково-практичної роботи у напрямку пошуку шляхів забезпечення сталого екологічного розвитку Донбасу.

Хочу побажати всім учасникам Конференції плідної роботи, творчих пошуків і цікавого спілкування!

**Директор Інституту економіко-правових
досліджень НАН України,
заступник Голови
Донецького регіонального
наукового центру Національної академії
правових наук України,
член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України**

В. А. Устименко

Липницька Є. О.
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ МОНІТОРИНГУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Моніторинг водних об'єктів є складовою частиною системи моніторингу навколишнього природного середовища України (далі – НПС) і здійснюється як на національному, так і регіональному рівнях з метою забезпечення інформацією про стан таких об'єктів, прогнозування його змін, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо використання й охорони вод та відтворення водних ресурсів.

На сьогоднішній день моніторинг НПС, в тому числі водних об'єктів, як один з основних напрямів державного управління, не виконує в повній мірі тих завдань, які на нього покладені. Наслідком цього є неефективність та несвоєчасність управлінських рішень, що приймаються в галузі охорони водних ресурсів саме на підставі даних моніторингу. На відсутність прозорого механізму проведення моніторингу стану НПС та доступу до екологічних даних, що повинні бути відкритими та необхідність удосконалення системи моніторингу вказується й у Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, розробленій Кабінетом Міністрів України у 2017 році та Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року [1, 2].

Правову основу моніторингу водних об'єктів складають Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3], Водний кодекс України [4], Положення про державну систему моніторингу довкілля, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. [5], Порядок здійснення державного моніторингу вод, постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. [6] та інші нормативно-правові акти.

Разом з тим потребують удосконалення положення щодо координації діяльності суб'єктів моніторингу водних об'єктів, зокрема на регіональному рівні.

Вищевказане свідчить про актуальність теми дослідження, метою якого є розробка пропозицій щодо здійснення моніторингу водних об'єктів на регіональному рівні.

Відповідно до чинного законодавства України до суб'єктів державного моніторингу вод належать Мінприроди, Мінрегіон, ДАЗВ, а також ДСНС, Держсанепідслужба, Держводагентство та їх територіальні органи, підприємства, установи та організації, що належать до сфери їх управління, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань водного господарства. Не дивлячись на те, що водокористувачі (підприємства, установи і організації, діяльність яких призводить чи може призвести до погіршення стану довкілля) не належать до суб'єктів державного моніторингу вод, на них покладаються обов'язки здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані і/або узагальнену інформацію для її комплексного оброблення уповноваженими органами. Інформація про стан водних об'єктів, отримана від таких суб'єктів є первинною, а тому повинна збиратись і передаватись оперативно і систематично (безперервно).

Для вирішення актуальних завдань раціонального та екологічно обґрунтованого водокористування, а також поліпшення інформаційного забезпечення органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості необхідно застосування сучасних засобів отримання оперативної інформації про стан водних об'єктів. На сьогоднішній день в Україні є наукові розробки щодо створення автоматизованих станцій, які дозволять отримувати якісні результати про стан водних ресурсів у найкоротший термін і передавати до відповідної бази даних. Однак активної реалізації і впровадження такі розробки не отримали ні на державному, ні на

регіональному рівнях. Органи місцевої влади та суб'єкти господарювання, діяльність яких призводить до значного забруднення водних об'єктів, не зацікавлені у здійсненні заходів по модернізації систем моніторингу посиляючись на брак коштів.

Про необхідність здійснення оптимізації, модернізації і технічного забезпечення системи моніторингу НПС, вдосконалення метрологічного забезпечення проведення спостережень, забезпечення функціонування єдиної автоматизованої підсистеми збирання, оброблення, проведення аналізу і збереження екологічних даних вказує Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року. Крім того зазначені вимоги витікають з положень Водної Рамкової Директиви ЄС 2000/60/ЄС [7], Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди [8], відповідно до яких має бути приведено у відповідність законодавство України.

Варіантом вирішення цього питання є посилення координації діяльності суб'єктів моніторингу саме на регіональному рівні (місцева державна адміністрація – обласна рада – підприємство-забруднювач) шляхом укладення угод про спільну діяльність при здійсненні моніторингу НПС.

Література:

1. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616-р [Електронний ресурс] // Сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250269536>
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. –1991. – № 41. – Ст. 456.
4. Водний кодекс України: Закон України від 6 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995 . – № 24. – Ст.189.
5. Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля: постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 495.
6. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод: постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. № 815 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 15. – Ст. 403.

7. Водна Рамкова Директиви ЄС 2000/60/ЄС [Електронний ресурс] // Сайт Дніпровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів. – Режим доступу: <http://dpbuvr.gov.ua>.

8. Про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення): Директива 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/33301.docx.

Малюкова І. Р.
*студентка 2 курсу СО «Магістр»
Донецького національного університету
імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна*

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ УКЛАДАННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДОГОВОРІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ЛІЗИНГУ

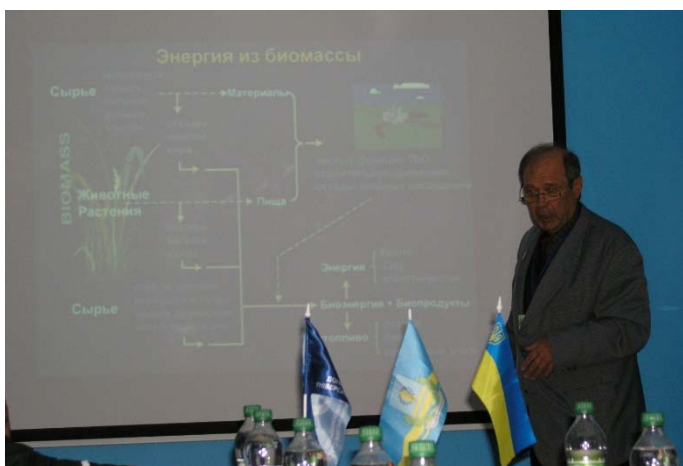
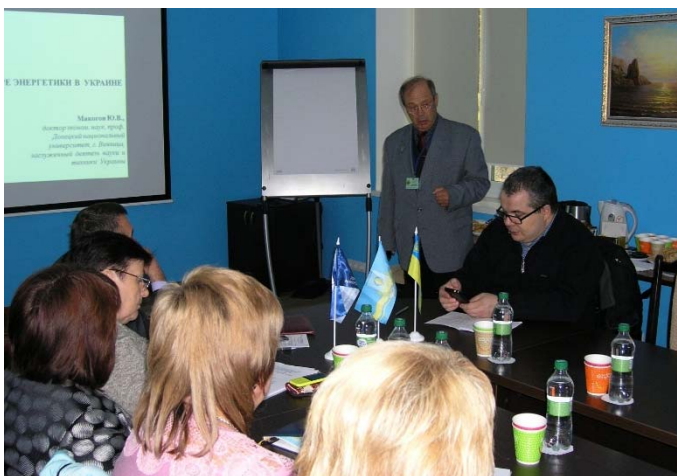
Досягнення сталого розвитку вимагає економічно й екологічно ефективного виробництва. Саме тому головними стратегічними цілями розвитку держави можуть бути екологізація виробництва та всієї системи господарювання. Сьогодні опрацювання нової концепції впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва, екологізації всієї економічної системи держави у принципово нових умовах функціонування економіки стає по суті одним з основних завдань які постали перед економікою України.

Разом з тим процес екологізація, який здійснюється через систему організаційних заходів та інноваційних процесів не тільки передбачає кардинальне перетворення технологій виробництва на основі вироблення певних стратегій, а й потребує вкладення значних обсягів фінансових ресурсів, обмеження кількості яких виступає головним стримуючим фактором покращення екологічної ситуації.

Одним з шляхів розв'язання вказаної проблеми є використання механізмів кредитування та інвестування до яких можна віднести лізинг. За допомогою використання лізингу у сфері природокористування можна

Наукове видання

**ЕКОЛОГІЯ ДОНБАСУ: УРОКИ ІСТОРІЇ ТА
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

**Перша міжнародна науково–практична конференція
присвячена пам’яті Віктора Єгоровича фон Граффа**

Збірник тез доповідей